

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis õppekava

Valerija Juhnik
KIUSAMISE KIRJELDUS KOOLIS ÕPETAJATE HINNANGUL
Bakalaureusetöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2024

Kokkuvõte

Kiusamise kirjeldus koolis õpetajate hinnangul

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada kiusamise (õpilastevaheline kiusamine, õpetajate õpilastepoolne kiusamine, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis) kirjeldus ja hinnangud kiusamise tõsiduse kohta õpetajate hinnangul. Avatud ja kinniste küsimustega e-küsimustikule vastas 29 õpetajat. Tulemused näitasid, et õpetajad kirjeldavad õpilastevahelist ja õpetaja õpilastepoolset kiusamist eelkõige verbaalse ja füüsilise kiusamisena. Mõlema kiusamise puhul märgiti, et kiusaja ei tajunud oma tegevusi kiusamisena. Õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis seostati peamiselt kaudse ja verbaalse kiusamisega. Kõigi kolme kiusamise puhul jäid vähese tähelepanu alla kõrvalseisjad ja nende mõju kiusamisele ning kiusamisse sekkumine. Tõsiseks kiusamiseks hinnati nii õpilastevahelist kiusamist kui ka õpetajate kiusamist õpilaste poolt, võrreldes õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis.

Võtmesõnad: kiusamine, kiusamine õpilaste vahel, õpetajate kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis

Abstract

Teachers' assessment on bullying at school

The aim of the bachelor's thesis was to identify the description of bullying (peer-to-peer bullying, student-teacher bullying, workplace bullying in school) and assessments of the seriousness of bullying according to teachers. 29 teachers responded to the e-questionnaire with open and closed questions. The results showed that teachers primarily describe peer-to-peer and student-teacher bullying as verbal and physical bullying. In both types of bullying, it was noted that the bully did not perceive his actions as bullying. Workplace bullying was mainly associated with indirect and verbal bullying. For all three types of bullying, bystanders, their impact on bullying and intervention in bullying were mentioned little or not at all. Peer-to-peer and student-teacher bullying were considered more serious than workplace bullying in school.

Keywords: bullying, peer-to-peer bullying, student-teacher bullying, workplace bullying in school

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	5
Kiusamise mõiste	5
Kiusamine õpilaste vahel	6
Õpetajate kiusamine õpilaste poolt	7
Õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis	7
Metoodika.....	9
Valim.....	9
Andmekogumine	9
Andmeanalüüs.....	10
Tulemused	11
Õpilastevahelise kiusamise kirjeldus õpetajate hinnangul	11
Õpetajate kiusamine õpilaste poolt õpetajate hinnangul.....	13
Õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis õpetajate hinnangul.....	16
Kiusamise tõsidus koolis õpetajate hinnangul	17
Arutelu.....	18
Tänuõnad	22
Autorsuse kinnitus.....	22
Kasutatud kirjandus.....	23
Lisad	
Lisa 1. <i>Google Forms</i> ankeet	
Lisa 2. Kodeerimisjuhend: õpilastevahelise kiusamise kirjeldus õpetajate hinnangul	
Lisa 3. Kodeerimisjuhend: õpetajate kiusamine õpilaste poolt	
Lisa 4. Kodeerimisjuhend: õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis	

Sissejuhatus

OECD (*Organisation for Economic Cooperation and Development*) rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi raames läbiviidud uuringu tulemuste järgi koges 25% 15-aastaseid Eesti õpilasi erinevat tüüpi kiusamist koolis vähemalt paar korda kuus, samas kui uuritud OECD riikide keskmine tulemus oli 23% (OECD, 2020). Andmed näitavad, et aastal 2015 koges kiusamist 20,2% Eesti 15-aastastest õpilastest (OECD, 2017). See näitab, et kiusamise ohvrikäitumine Eesti koolides on saenenud, kusjuures võrreldes teiste OECD riikide eakaaslastega oli Eesti 15-aastaste õpilaste seas kiusamise kogemist rohkem. Märkimisväärne on ka see, et peale õpilasi võib kiusamisega seotud olla ka õpetaja, olles nii kiusaja kui ka ohvri rollis (Kõiv, 2006).

Õpetaja kiusamine eksisteerib kahes kontekstis: kus õpetajat kiusab õpilane (Kõiv, 2017) ja kus õpetajat kiusavad täiskasvanud (teised õpetajad ja koolitöötajad, juhtkond, lapsevanemad) ehk töökiusamine. Kõiv (2017) leidis, et töökiusamist koges 25,3% õpetajatest, kusjuures 35,3% küsitletutest koges õpilastepoolset kiusamist sageli või väga sageli viimase kuue kuu jooksul. O'Moore ja Minton (2003) leidsid, et õpetajate kiusamise puhul koolis moodustasid 82% kiusajatest õpilased. Tasub täheldada ka seda, et õpetaja võib olla nii ühe- kui ka mitmepoolse kiusamise ohver koolis.

Kiusamist defineeritakse korduva ja tahtliku tegevusena, mis mõjutab negatiivselt ohvri füüsilist või emotsionaalset heaolu. Kiusaja rollis võib olla nii üks kui ka mitu inimest, kes on oma ohvrist tugevamad. Ohver on inimene või grupp inimesi, kes ei suuda enda eest seista või ennast kaitsta (Olweus, 1994a). Teisisõnu, kiusaja ja ohvri vahel on tasakaalutus võimuhetes. Tavaliselt ei käitu ohver provokatiivselt (Olweus, 1994b). Kiusajapoolne agressioon on proaktiivne (*proactive aggression*) (Olweus, 2003) ehk tema eesmärk ei ole enesekaitse, vaid sotsiaalse domineerimise saavutamise (Hubbard *et al.*, 2010).

Üks olulistest rollidest kiusamisega võitlemisel koolis kuulub õpetajale. Igaüks saab panustada kiusamise ennetusse või selle vähendamisse, kuigi see ei ole lihtne. Samas kiusamise tunnuste mõistmine võib avaldada suurt kasu probleemi ennetamisele ja sellele, kui suure tõenäosusega kiusamisse sekkutakse (Kennedy *et al.*, 2012). Mishna (2005) uuringu järgi peavad õpetajad kõige tõsisemaks õpilastevahelist füüsilist kiusamist, mille tõttu võidakse mitte märgata mittefüüsilist kiusamist. Kuigi õpetajad mainisid mittefüüsilise kiusamise olemasolu kiusamise

defineerimisel, ei erista nad alati agressiivse käitumise teisi vorme kiusamisest. See omakorda võib põhjustada õpetajate tegevusetust.

Teoreetiline ülevaade

Kiusamise mõiste

Kiusamine on tahtlik ja korduv agressiivne käitumine teise inimese suhtes. Arvatakse, et selles on kaks osapoolt – kiusaja ehk negatiivse mõju allikas ja ohver ehk see, kes kannatab selle mõju all. Nii kiusajaid kui ka ohvreid võib olla mitu (Olweus, 1994b). Siiski kiusamises on ka kolmas osapool – kõrvalseisjad, kes täidavad järgnevaid rolle: kaasajooksikud ehk need, kes toetavad kiusajat; õhutajad, kelle tegevused soodustavad kiusamist; eemalehoidjad, kes kiusamisse otseselt ei sekku, kuid õigustavad seda oma suhtumisega ja kaitsjad, kes saavad kiusamist lõpetada, aidates ohvrit. Kõrvalseisjal on kiusamises oluline roll: tema kas sekkub kiusamisse, lõpetades selle, või lubab, et kiusamine jätkuks (Sullivan *et al.*, 2004). Märkimisväärne on see, et kiusamine ei ole alati tingitud ohvri provokatiivsest käitumisest (Olweus, 1994b), vaid kiusaja sotsiaalse domineerimise saavutamise tahtest (Hubbard *et al.*, 2010), kus temal on võim ohvri käitumise üle.

Kiusaja ja ohvri vahel on tasakaalutus võimusuhtes, kus ohver ei suuda enda õiguste eest seista, seega ka oma õigusi kaitsta (Olweus, 1994b). See võib väljenduda mitte ainult kiusaja (tajatud) füüsilises domineerimises, vaid ka tema psühholoogilises jõu ülekaalus (Olweus, 1997) ning kehahoiakus, sõltudes ka kõrvalseisjate arvust (Atlas & Pepler, 1998). Sellest lähtuvalt, ei ole tegu kiusamisega siis, kui konflikt toimub kahe võrdselt tugeva inimeste vahel. Tasakaalutus võimusuhtes võib esineda ka siis kui kindlat kiusajat on raske tuvastada ehk sellistel juhtudel, kui õpilast välistatakse sotsiaalsest grupist või talle saadetakse ebameeldivaid anonüümseid sõnumeid/kirjasid (Olweus, 1997).

Kiusamine võib olla otsene – kui on teada, kes on kiusaja ja mida ta teeb, või kaudne, mille puhul on raske identifitseerida kiusajat ja kiusamise olemasolu üldse (Olweus 1994b). Otsene kiusamine kujutab endast suhteliselt avatud kiusaja rünnakuid ohvri suhtes, samas avaldab see ohvrile ka psühholoogilist mõju (Kõiv, 2006). Kaudne kiusamine on olemuselt sotsiaalne isoleerimine, mille puhul, teiste inimeste vahendusel (Smith, 2000), välistatakse inimest tahtlikult grupist (sunniviisiline üksildus – *involuntary loneliness*), levitatakse kuulujutte

tema kohta, räägitakse tema selja taga (Olweus, 1997), hirmutatakse sõpruse lõpetamisega juhul kui teine pool midagi ei tee või ei teosta nõudmist (Crick, 1995). Võrreldes otsese kiusamisega, peavad õpetajad õpilastevahelist kaudset kiusamist vähem tähtsaks, sest seda on raskem identifitseerida (Yoon & Kerber, 2003).

Kiusamine toimub siis kui inimene või mitu inimest on korduvalt ühe isiku või grupi negatiivse mõju all. Negatiivse mõju allikas on ohvri(te)st tugevam ning järgib eesmärki tahtlikult tekitada või püüda tekitada ohvri(te)s ebamugavust või kahju. Seda võib saavutada füüsilise, verbaalse kontakti (Olweus, 1997) või sotsiaalse isoleerimise ja kaudse agressiooni teel (Crick, 1995).

Kiusamine õpilaste vahel

Partsi (2016) uuringu tulemuste järgi, peavad üldhariduskooli põhikooli- ja gümnaasiumi õpetajad kiusamist õpilaste vahel tõsisemaks kiusamise liigiks koolis, võrreldes õpetajate kiusamisega õpilaste poolt ja õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis. Kiusamist soodustab keskkond, kust ohvril on raske välja pääseda. Selleks keskkonnaks võib olla kool, sest see on teatud eani kohustuslik (Smith & Morita, 1999). Vähemalt iga viies põhikooli õpilane Eestis kogeb koolis kiusamist (Kendrali *et al.*, 2022).

Kiusamine on kõige sagedasem põhikooli alguses. Vanuse vahemikul 12.-18.aastat langeb kiusamiskäitumise, sh otsese füüsilise kiusamise, esinemise sagedus. Samas sagenevad indiviidi kasvamisega verbaalse kiusamine (otsene ja kaudne) kui ka mitteverbaalse kiusamise juhtumid (Suullivan *et al.*, 2004). Kiusamine võib toimuda erinevates kohtades, kuid on olemas neid, mis võivad selle esinemist soodustada. Neid kohti nimetatakse määratlemata avalikuteks kohtadeks, milleks on omanikuta alad koolis, sh kooliteed, mille eest keegi ei vastuta (Sullivan *et al.*, 2004).

Kiusamisohvri rolli langemise tõenäosus on nii poistel kui ka tüdrukutel suhteliselt ühtlane. Siiski tüdrukutega võrreldes, võtavad poisid enda peale kiusaja rolli sagedasemalt (Smith, 2000). Kusjuures poiste seas on levinum füüsiline kiusamine, kus nad võivad olla nii kiusaja kui ka ohvri rollis. Tüdrukud, omakorda, kasutavad pigem kaudset kiusamist ja langevad kaudse kiusamise ohvrirolli sagedamini, kui poisid (Smith & Morita, 1999).

Kiusamise ohvril on madal enesehinnang, ta ei väärtusta ennast ning tal esineb depressioon, mis võib viia enesevigastamise või äärmisel juhul – enesetapuni. Olles väärkohtlemise ohver, tunneb noor väljapääsmatust. Ohvril kaob eneseusk, mille tõttu hakkab ta

koolist puuduma ning langeb tema õppeedukus. Kiusamise ohvrite sotsiaalses arengus esineb puudujääke ja kalduvust riskikäitumisele (Suullivan *et al.*, 2004).

Õpetajate kiusamine õpilaste poolt

Nagu ka õpilastevahelisel kiusamisel on õpetajate kiusamisel õpilaste poolt järgnevad tunnused: tahtlikkus, korduvus ja võimu tasakaalutus. Õpetajat võib samamoodi kiusata üks või mitu õpilast (Kõiv, 2006). Õpetajate kiusamine õpilaste poolt on korduv ja tahtlik käitumine, mille eesmärk on õpetaja kahjustamine või talle haiget tegemine, eelkõige kahjustades tema eneseusaldust (Pervin & Turner, 1998) ja vaimset tervist ning nõrgestades õpetaja autoriteeti (Kõiv ja Aia-Utsal, 2021). Samas, Kõivu ja Aia-Utsal (2021) uuringu andmete kohaselt, avaldas õpilastepoolse kiusamisega hakkamasaamine positiivset mõju, mille tulemusena paranes õpetaja iseteadvus ja enesekindlus.

Kõivu (2011) uuringu tulemused näitavad, et viiendik Eesti õpetajatest kogeb kiusamist õpilaste poolt. Kiusamine ilmneb siis, kui õpilased käituvad häirivalt nii, et tahtlikult panna proovile õpetaja autoriteeti, eesmärgiga vähendada tema võimu (De Wet, 2010). Kõige sagedasemateks kiusamise liikideks peetakse õpetaja peale karjumist ja õpetajale põhjendamatu nõudmist esitamist (Kõiv, 2006). Kiusajast õpilane võib õpetajat teadlikult ignoreerida, narrida teda, tehes õpetaja kohta personaalseid märkuseid ning kahjustada tema materiaalselt omandit (Pervin & Turner, 1998).

Kiusatakse nõrga iseloomuga õpetajaid, kes ei ole võimelised tunnis korda hoidma või neid, kelle õpetamisstiil on autoritaarne (Junger-Tas, 1999). Kiusamisohvriteks valitakse tavaliselt uusi õpetajaid, kellel puudub oskus ennast usaldada, enesekindlus ja probleemilahendusoskus (Pervin & Turner, 1998).

Õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis

Töökiusamine on tahtlik ja korduv agressiivne käitumine, kus esineb tasakaalutust võimusuhetes ja mis on suunatud inimesele, kellega koos töötatakse (Kõiv, 2006). Õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis on sisuliselt töökiusamine kooli keskkonnas (Kõiv, 2017). See hõlmab nii töötaja ja juhtkonnaliikme suhteid kui ka suhteid teiste kolleegide (Einarsen, 1999) ja lastevanematega (Parsons, 2005). Umbes kolmandik Eesti õpetajatest kogeb korduvat kiusamist tööl (Kõiv, 2011).

Einarseni (1999) järgi on olemas viis töökiusamisliiki. Esimesena nimetab ta tööülesannete muutmist või nende keerulisemaks tegemist. Teisena on välja toodud tahtlik inimese välistamine grupist ehk sotsiaalne isoleerimine. Seejärel mainib Einarsen (1999) ohvri või tema eraelu kohta personaalsete repliikide tegemist, verbaalseid rünnakuid ohvri suhtes ning füüsilisi rünnakuid või ähvardusi teha ohvrile füüsiliselt kahju. Töökiusamist võib jagada järgmiselt: isiklik kiusamine (kas otsene või kaudne), tööga seotud kiusamine (ületunnitöö), sotsiaalne isoleerimine ja mõnikord ka füüsiline kiusamine (Coyne, 2011)

Arvatakse, et ohvri või kiusaja sugu ei ole otseselt seotud nende rollidega kiusamises (Coyne, 2011). Ohvri staatusel on väiksem mõju tema rollile kiusamises võrreldes kiusaja omaga. Samas, on leitud, et tasakaalutus võimusuhetes, kehv sotsiaalne kliima, ebakompetentsus juhtimises ning töökeskkonna ja juhtkonna muutused soodustavad kiusamiskäitumist töökohal (Salin, 2003). Võistluslik ja politiseeritud töökeskkond ning normid, mis õigustavad kiusamist, avaldavad samamoodi mõju kiusamiskäitumise tekkele töötajate seas.

Einarseni (1999) sõnul võib töökiusamine tekitada ohvris tõsiseid sotsiaalseid, psühholoogilisi või psühhosomaatilisi probleeme. Töökiusamine kahjustab ohvri tööalaseid võimeid ja oskusi kolleegide vaatevinklist. See võib välistada ohvri töökollektiivist ning võib tuua talle lisatööd või häirida tema töövõimet (Randall, 2001). Töökiusamise vältimine või ignoreerimine viib töökiusamisjuhtumite sagenemiseni (Ólafsson & Jónnsdóttir, 2004). On leitud, et ka kiusamise pealtnägijad kogevad negatiivset mõju oma tervisele (Hoel *et al.*, 2004; Lutgen-Sandvik *et al.*, 2007).

Teema on valitud selle aktuaalsuse ja tõsiduse pärast – kiusamine koolis on tõsine probleem. Kuna arusaam kiusamisest tagab õpetajale suutlikkust seda efektiivselt koolis ennetada (Bradshaw *et al.*, 2007), siis on oluline, et õpetajal oleksid teadmised kiusamise olemuse kohta. Sellele tuginedes on uurimisprobleemina küsimus – kuidas õpetajad kirjeldavad kiusamist koolis erinevate suhete kontekstis ja hindavad selle tõsidust. Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada kiusamise (õpilastevaheline kiusamine, õpetajate kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis) kirjeldus ja hinnangud kiusamise tõsiduse kohta õpetajate hinnangul.

Töö uurimisküsimused on:

1. Kuidas kirjeldavad õpetajad kiusamist õpilaste seas, õpetajate kiusamist õpilaste poolt ja õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis?

2. Kui tõsiseks peavad õpetajad kiusamist õpilaste seas, õpetajate kiusamist õpilaste poolt ja õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis?

Metoodika

Tegu on kirjeldava uurimusega, mille puhul andmeid koguti ankeetküsitlusega. Töö läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset uurimisviisi. Kuna kvantitatiivne uurimisviis võimaldab kaasata suurt valimit, koguda fakti- ja arvamuspõhiseid arvandmeid (Õunapuu, 2014; Kori, *s.a.*), siis peeti seda uuringu läbiviimiseks kõige sobilikumaks.

Valim

Bakalaureusetöös kasutati uuritavate leidmiseks mugavusvalimit, sest uuring viidi läbi koolides, kus valim oli kergesti kättesaadav (Õunapuu, 2012). Mugavusvalimit kasutati kombineerituna sihipärase valimiga, kusjuures valimisse sattumise tingimus oli see, et uuritav oleks õpetaja. Samas koolide nimesid töös ei mainita (Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2023). Kutsed osalemiseks saadeti nelja Tallinna kooli. Ankeedi küsimustele vastasid 29 (100%) õpetajat. 24 (82,8%) küsitletutest õpetajatest olid naised ja viis (17,2%) – mehed, vanuses 22 kuni 70. Vastanute õpetajate tööstaaz jäi vahemikku neljast kuust 45 aastani.

Andmekogumine

Uuringus osalemise kutse edastamiseks võeti ühendust koolide juhtkondadega e-maili teel. E-mailid olid saadud koolide veebilehtede kaudu. Saadetud koolidesse kirjades tutvustas autor ennast, töö teemat ja eesmärgi ning palus koolidelt nõusolekut uuringus osalemiseks. Kui nõusolek oli saadud, siis lepiti ankeedi täitmise aeg kokku ehk digitaalset versiooni e-maili teel saadetakse ning millal neid tagasi oodatakse. Andmeid koguti perioodil detsember 2023 – märts 2024.

Andmete kogumiseks kasutati eelnevalt adapteeritud ankeeti (Parts, 2016: autorid P.-L. Parts ja K. Kõiv), mis oli käesoleva bakalaureusetöö raames *Google Forms* ankeedi vormi üle viidud (Lisa 1.) . Kuna kirjalik küsimustik võimaldab koguda fakti- ja arvamusepõhiseid andmeid (Kori, *s.a.*), peeti seda uurimuse eesmärgi täitmiseks sobivaks andmekogumismeetodiks. Ankeedi täitmiseks oli kavandatud umbes 15 minutit aega. Ankeedi eesmärk oli välja selgitada kiusamise

(õpilestevaheline kiusamine, õpetajate kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis) kirjeldus ja hinnangud kiusamise tõsiduse kohta õpetajate hinnangul. Esimene osa oli seotud koolikiusamisega. Seal uuriti avatud küsimustega küsitletavate kirjeldust koolikiusamise kohta ja paluti tuua näiteid selle kohta. Ankeedi teises osas lisati avatud küsimused uurimaks õpetajate kiusamist õpilaste poolt (*Mida Teie arvates tähendab õpetajate kiusamine õpilaste poolt? Palun tooge näide selle kohta, kui on tegemist õpetajate kiusamisega õpilaste poolt*) ja õpetajate töökiusamist (*Mida Teie arvates tähendab õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute (teised õpetajad, juhtkond, lapsevanemad, teised koolitöötajad) poolt koolis? Palun tooge üks näide õpetajate kiusamise kohta teiste täiskasvanute poolt koolis*) koolis. Kolmas ankeedi osa sisaldas kinnist küsimust mõõtes koolikiusamise tõsidust ning õpetajate kiusamise tõsidust teiste täiskasvanute ja õpilaste poolt õpetajate hinnangul koolis, kusjuures hinnangud anti Likert-tüüpi skaalal, kus „1” tähendas, et kiusamine ei ole üldse tõsine ning „7” tähendas, et kiusamine on väga tõsine. Neljandas ankeedi osas paluti uuritavatelt täpsustada nende tausta informatsiooni: sugu, vanus, ametikoht, tööstaaž õpetajana. Samuti oli ankeeti loodud küsimus, mis võimaldas anda kommentaare või teha ettepanekuid seoses küsimustiku sisu ja selle temaatikaga.

Andmeanalüüs

Ankeedi avatud küsimuste vastuste analüüsimiseks valiti kvantitatiivset sisuanalüüsi ehk kontentanalüüsi (Kalmus, 2015). Kvantitatiivne kontentanalüüs võimaldab avatud küsimuste vastuseid numbritesse (kvantitatiivsetesse näitajatesse) üle viia, leidmaks näitajate sagedust, mis lubas teha üldistusi ja võrdlusi. Sisuanalüüsi abil kavatseti kontrollida osalejate teema mõistmist, tõlgendust ja tähendust, mida osalejad teemale annavad (Õunapuu, 2014). Selleks, et analüüsida õpetajate vastuseid seoses õpilastevahelise kiusamisega koolis valiti deduktiivset kvantitatiivset sisuanalüüsi. Analüüsimaks õpetajate kiusamise õpilaste poolt ning õpetajate kiusamise teiste täiskasvanute poolt koolis kasutati induktiivset kvantitatiivset sisuanalüüsi.

Tulemuste analüüsimiseks olid avatud küsimuste vastused korduvalt loetud ja kodeeritud. Mõistmaks avatud küsimuste vastuseid põhjalikumalt, jagas autor neid Microsoft Excel programmis osadeks, mis võimaldas leida tähenduslikke üksusi ehk uurimisküsimuse suhtes olulisi teksti osasid (Lepp, 2024). Iga tähenduslik üksus sai koodi, mis koosnes tekstist võetud sõnast või väljendist.

Deduktiivse sisuanalüüsi puhul omistati tähenduslikutele üksustele põhi- ja alakategooriad lähtudes Partsi (2016) kodeerimisjuhendist ja koostades siinse töö raames kodeerimisjuhendi (Lisa 2.) ning arutati koodide esinemissagedus protsentides kategooriate ja alakategooriate lõikes kõikide koodide hulgast. Induktiivse sisuanalüüsi puhul koondati koode analüütilistesse üksustesse ehk alakategooriatesse, mille alla jagati kodeeritud avatud küsimuste vastuseid. Alakategooriad koondati põhikategooriatesse ning koostati kodeerimisjuhend (Lisa 3.). Seejärel arutati koodide esinemissagedused protsentides kategooriate ja alakategooriate lõikes kõikide koodide esinemissageduste hulgast. Uuringu kvaliteedi suurendamiseks rakendati kaaskodeerimine, mille käigus muudeti ja tõsteti koode ümber.

Leidmaks alakategooriates esinevate koodide esinemissagedust ja protsente, korrastati andmeid Microsoft Excel programmis. Analüüsimaiks kinnise küsimuse vastuseid arvandmetena Likert- tüüpi skaalal kasutati andmetöötlusprogrammi JASP. Paarisvalimi tunnuste võrdlemiseks kasutati Wilcoxon testi, mille abil selgitati välja statistiliselt olulised erinevused.

Tulemused

Vastavalt töö eesmärgile ja uurimisküsimustele, kirjeldatakse tulemuste peatükis esimesena, kuidas kirjeldavad õpetajad õpilastevahelist kiusamist. Tuuakse välja põhi- ja alakategooriate omistatud koodide arv ja esinemissagedus protsentides. Seejärel keskendutakse sellele, kuidas kirjeldavad õpetajad õpetajate kiusamist õpilaste poolt koolis. Kirjeldatakse õpetajate hinnangut õpetajate kiusamisele teiste täiskasvanute poolt koolis. Arvutatud on moodustatud põhi- ja alakategooriate koodide arv ja esinemissagedus protsentides. Tulemuste neljandas alapeatükis kirjeldatakse, kui tõsiseks peavad õpetajad kolme liiki kiusamist koolis: õpilastevaheline kiusamine, õpetajate kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis.

Õpilastevahelise kiusamise kirjeldus õpetajate hinnangul

Tekitatud seoses õpilastevahelise kiusamisega koodidele omistati järgnevad põhikategooriad koos koodide arvude ja nendele vastava esinemissagedusega protsentides. Koodide koguarv oli 233 (100%), millest 131 (56,22%) oli kiusamise liigid, 40 (17,17%) – kiusamise olemus, 27 (11,59%) – kiusamisega seotute rollid ja suhted ning 12 (5,15%) – ohvri ja kiusaja tunnused. Kiusamisele eelnenud sündmuste ja tagajärgedega seotud koodide arv oli 13 (5,58%), sekkumist

puudutavaid koode oli kolm (1,29%), ümbrust puudutavaid – seitse (3,00%). Tulemustest nähtus, et kõige rohkem kirjeldati õpilastevahelist kiusamist põhikategooria „kiusamise liigid“ lõikes. Põhikategooria koosnes järgmistest alakategooriatest: verbaalne vägivald – 46 (19,74%), füüsiline agressioon – 28 (12,02%), kaudne agressioon – 18 (7,73%), otsene agressioon – 11 (4,72%), küberkiusamine – üheksa (3,86%), psühholoogiline agressioon – kaheksa (3,43%), asjade äravõtmine ja rikkumine – kuus (2,58%), ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/ madaldamine – viis (2,15%) koodi.

Analüüsist ilmnes, et õpilastevahelist kiusamist kirjeldati alakategooria "verbaalne vägivald" lõikes, kus solvamist mainiti 24 (10,30%) koodi puhul, seejärel toodi välja pilkamist – 10 (4,29%), verbaalset vägivalda üldiselt – viis (2,15%) korda, märkuste tegemist – neli (1,72%) ja hüüdnimed andmist – kolm (1,29%) korda. Järgmisena kirjeldati füüsilist agressiooni, mainides, et see oli füüsiline vägivald 15 (6,44%) koodi puhul, samas ühel korral väideti ka seda, et kiusamine oli vähem füüsiline (0,43%) ja rohkem verbaalne. Alakategooria alla kuulusid ka: seitsme (3,00%) koodi puhul – haiget tegemine ja kolme (1,29%) – togimine. Ühel korral mainiti nii tõukamist (0,43%) kui ka käest kinni hoidmist ja käe pigistamist (0,43%). Seejärel, toodi välja „kaudne agressioon“, mida kirjeldati kaudse vägivallana viiel (2,15%) korral, viiel korral nimetati kaudset agressiooni ignoreerimiseks (2,15%) ja tagarääkimiseks (2,15%). Kaudse agressiooni kirjeldamisel märgiti kaks (0,86%) korda sotsiaalset isoleerimist ning ühel (0,43%) korral ka pressimist. Alakategooriat „otsene agressioon“ kirjeldati otsese vägivallana 11 (4,72%) korda. Selle alla kuulus selline käitumine nagu ukse kinni hoidmine nii, et teine inimene ei saaks välja. Otsese agressioonina nimetati ka tegevusi, mis toimusid avalikult. „Küberkiusamine“ kirjeldamisel mainisid õpetajad viis (2,15%) korda selliseid küberkiusamise vahendeid nagu internet ja sotsiaalmeedia, kaks (0,86%) korda nimetati küberkiusamist üldiselt. Samamoodi pöörati kahel (0,86%) korral tähelepanu ka pildistamisele ja loata piltide jagamisele. „Psühholoogiline vägivald“ kirjeldamisel pidasid õpetajad silmas vaimset vägivalda kaheksal (3,43%) korral. „Asjade äravõtmine ja rikkumine“ juures mainiti viiel (2,15%) korral asjade äravõtmist ja petmist ning ühel korral (0,43%) ka asjade rikkumist. Viis (2,15%) koodi seostati alakategooriaga „Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/ madaldamine“. Selle all peeti selliseid tegevusi, mis näiteks ületasid või rikkusid ohvri piire, privaatsust, väarikust ja sotsiaalset positsiooni.

Järgmisena kirjeldasid õpetajad kiusamise olemust, mille alla kuulusid: korduvus – 14 (6,01%) korda, 12 (5,15%) korda – tasakaalutus võimusuhetes, kaheksal (3,43%) korral nimetati–agressiooni. Neljal (1,72%) korral nimetati kiusamist negatiivseks käitumiseks ja kaks (0,86%) korda avaldati hoiakut seoses kiusamisega. Alakategooriasse „korduvus“ kuulusid kümnel (4,29%) korral mainitud süstemaatilisus ja neli (1,72%) korda mainitud kiusamise korduvus. „Tasakaalutus võimusuhetes“ seostati viiel (2,15%) korral alandamisega ja neljal (1,72%) korral – kiusaja domineerimisega. Kaks (0,86%) korda mainisid õpetajad, et kiusamine pakkus kiusajale lühiajalist rahuldust ning ühel (0,43%) korral toodi välja, et kiusaja oli ohvril vanem. Kiusamist kui agressiooni kirjeldamisel, mainisid õpetajad kuuel (2,58%) korral, et see oli tahtlik haiget ja valu tekitamine ning, samal ajal nimetati kiusamist kahel (0,86%) korral teadvustamata tegevuseks. Neljal (1,72%) korral mainiti, et kiusamine oli vägivald. Sellest moodustus alakategooria „negatiivne käitumine“. Ühel korral toodi välja, et kiusamisse suhtuti negatiivselt (0,43%) ning, et ohvril ei olnud süüd (0,43%).

Seejärel, kirjeldasid õpetajad kiusamisega seotute rolle ja suhteid. Kiusajaks nimetati kümnel (4,29%) korral õpilast ja kuuel (2,58%) korral – õpilaste gruppi. Ohvri rolli, õpetajate kirjeldamisel, sattusid kas õpilane – seitse (3,00%) korda, klaasikaaslane – üks (0,43%) kord, kaaslane – üks (0,43%) kord või grupp õpilasi, mida mainiti kaks (0,86%) korda. Kiusamise ohvri kirjeldamisel toodi neljal (1,72%) korral välja ohvri välimust, kolmel (1,29%) korral – tema erinevust teistest ja kahel (0,86%) korral mainiti, et ohvriks saadakse majanduslikel põhjustel. Ühel korral märgiti, et ohver ei andnud oma nõusolekut (0,43%) kiusamises osaleda ning, et tal ei olnud võimalust ennast kaitsta (0,43%). Kiusaja kirjeldamisel, toodi ühel (0,43%) korral välja kiusaja alaväärsust. Õpetajate kirjeldamisel, mõjutasid kiusamise teket ühiskonna sotsiaalsed faktorid (0,43%) ja stress, mida mainiti kolm (1,29%) korda. Kaheksal (3,43%) korral oli välja toodud, et kiusamine mõjutas halvasti ohvri enesetunnet, ühel (0,43%) korral mainiti, et tema turvalisuse tunne sai häirituks. Kuuel (2,58%) korral märgiti, et kiusamine toimus koolis ning ühel (0,43%) korral – väljaspool kooli. Ühel korral mainis õpetaja, et edaspidiste konfliktide vältimiseks (0,43%) kaasati spetsialisti (0,43%), samal ajal ühel korral (0,43%) toodi välja, et õpetaja ei olnud ikkagi valmis kiusamisse sekkuda.

Õpetajate kiusamine õpilaste poolt õpetajate hinnangul

Tekitatud koodidele moodustati järgnevad põhi- ja alakategooriad koos koodide arvude ja nende vastava esinemissagedusega protsentides. Koodide arv kokku oli 204 (100%), 106 (51,96%) nendest olid – kiusamise liigid, 26 (12,75%) – kiusamise olemus, 61 (29,90%) – kiusamise osapooled ning 3 (1,47%) – ohvri ja kiusaja tunnused. Kiusamise põhjuseid ja tagajärgi mainiti 5 (2,45%) korda, 3 (1,47%) koodi olid seotud kohaga, kus kiusamine leidis aset. Tulemustest nähtub, et seoses õpetajate kiusamisega õpilaste poolt mainiti kõige rohkem „kiusamise liigid“, mille alla kuulusid järgmised alakategooriad: mainitud 51 (25,00%) korda verbaalne agressioon, füüsiline agressioon – 16 (7,84%) korda, õpetaja autoriteedi proovilepanek – 12 (5,88%) korda, sotsiaalne agressioon – 11 (5,39%) korda, ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine – 8 (3,92%) korda, küberkiusamine – 6 (2,94%) korda ja kahel (0,98%) korral ka psühholoogiline agressioon.

Õpetajad kirjeldasid õpetajate kiusamist õpilaste poolt verbaalse kiusamisena kaks (0,98%) korda, mainides 24 (11,76%) korda sellist solvavat sõnakasutust nagu ropendamine ja sõimamine. Kaheksal (3,92%) korral toodi välja narritamist, seitsmel (3,43%) – alandavaid märkusi õpetaja poole, viiel (2,45%) korral – õpetajaga vaidlemist ning neljal (1,96%) korral ka kommentaare õpetaja kui ohvri eraelu kohta (sh ka seksuaaleluga seotud kommentaarid) ja ühel (0,49%) korral – kaebamine. Õpetajate kiusamist õpilaste poolt kirjeldati füüsilise kiusamisena viis (2,45%) korda. Ühel korral märgiti õpetaja löömist (0,49%), ründamist (0,49%), õpetaja suhtes vägivalla kasutamist (0,49%). Mainiti kaheksa (3,92%) korda asjade viskamist õpetajasse ja õpetaja isiklike asjade rikkumist.

Andmeanalüüsi käigus tekkis alakategooria „õpetaja autoriteedi proovilepanek“, mille alla koondati mainitud kaheksa (3,92%) korda tunni segamist, tunnist puudumist – üks (0,49%) kord ja õpetaja provotseerimist, mida mainiti kolm (1,47%) korda. Õpetajate kiusamist õpilaste poolt nimetati ka sotsiaalseks vägivallaks kolm (1,47%) korda, seitse (3,43%) korda toodi välja ignoreerimist ning ühel korral (0,49%) ka tagarääkimist. Niimoodi moodustus alakategooria „sotsiaalne agressioon“. Viiel (2,45%) korral seostasid õpetajad õpilastepoolset kiusamist alandamisega ja kahel (0,98%) korral – õpetaja autoriteedi vähendamisega. Ühel (0,49%) korral kirjeldati kiusamist alistamisena. Tekkis alakategooria „Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine“.

Kolmel (1,47%) korral kirjeldati õpetajate kiusamist õpilaste poolt küberkiusamisena, tuues välja selleks kasutatavaid keskkondi (jututoad, sotsiaalmeedia, internet jne.) kaks (0,98%)

korda ning märkides ühel (0,49%) korral, et selle puhul võisid lapsed õpetaja loata temast negatiivseid pilte ja videoid sotsiaalmeediasse postitada. Samamoodi nimetati õpetajate kiusamist õpilaste poolt kahel (0,98%) korral vaimseks vägivallaks. Sellest moodustus alakategooria „psühholoogiline agressioon“. Olemuslikult oli õpetajate kiusamine õpilaste poolt agressiivne käitumine (0,49%) ning tahtlik haiget ja valu tekitamine, mida mainiti üheksa (4,41%) korda. Samal ajal, märgiti kahel (0,98%) korral, et kiusaja ei teadvustanud oma tegevust kiusamisena. Seitse (3,43%) korda mainisid õpetajad, et kiusamisel oli pidev iseloom ning seitsmel (3,43%) korral märgiti ka kiusaja domineerimist, mis väljendus õpilase üleolevas suhtumises õpetajasse, allumatuses õpetaja korraldustele, töö eiramises, ja ka õpilase soovis ennast võimsana tunda.

Vastuste põhjal võib järeldada, et õpetaja õpilastepoolse kiusamise puhul nimetati kaht osapoolt – kiusajat ja ohvrit. Kiusajaks nimetati 12 (5,88%) korda – õpilast ja 13 (6,37%) korda – õpilaste grupp. Ohvri rolli olevate õpetajatena toodi välja üht õpetajat 34 (16,67%) korda, grupp noori õpetajaid (0,49%) ja grupp õpetajaid (0,49%). Ohvri kirjeldamisel, toodi ühel (0,49%) korral välja, et õpetajal ohvrina ei olnud süüd. Mõtiskledes kiusajaks olemise põhjuste üle, märgiti ühel korral seda, et õpilane ei erista kiusamist naljast (0,49%) ning, et kiusamine võib pakkuda kiusajale lühiajalist rahuldust (0,49%). Õpetaja õpilastepoolse kiusamise põhjusi seostati ühel (0,49%) korral sellega, et kodus ei õpetatud lapsele õiget käitumist. Ühel korral (0,49%) toodi välja ka seda, et kiusamisel ei ole põhjust. Õpetaja õpilastepoolse kiusamise tagajärgedeks nimetati kolmel (1,47%) korral ärevust õpetajal. Toimumiskohana kirjeldati kolm (1,47%) kooli.

Õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis õpetajate hinnangul

Analüüsid kirjeldusi seoses õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis moodustused järgnevad põhikategooriad, kusjuures välja on toodud koodide arvu ja nendele vastav esinemissagedus protsentides. Koodide koguarv oli 144 (100%), millest 80 (55,56%) olid kiusamise liigid, 6 (4,17%) – kiusamise olemus, 44 (30,56%) – kiusamise osapooled ning 2 (1,39%) – ohvri tunnused. Kiusamise põhjuseid ja tagajärgi mainiti 6 (4,17%) korda, 6 (4,17%) korda mainiti kohti, kus kiusamine toimub. Õpetajad kirjeldasid töökiusamist koolis eelkõige kategooria „kiusamise liigid“ puhul, mille alla kuulusid järgmised alakategooriad: kaudne agressioon – 34 (23,61%) korda mainitud, verbaalne agressioon – 19 (13,19%) korda, psühholoogiline agressioon – 13 (9,03%) korda, füüsiline agressioon – neli (2,78%) korda, ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine – neli (2,78%) korda. Sellesse kategooriasse

kuulusid ka töö raskendamine, mida mainiti kolm (2,08%) korda, küberkiusamine – kaks (1,39%) korda ja mitteverbaalne agressioon – üks (0,69%) kord. Õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis kirjeldati kaudse agressioonina. Selle alakategooria all nimetati kiusamist kahel (1,39%) korral sotsiaalseks vägivallaks, 18 (12,5%) korda toodi välja, et kiusamine väljendus tagarääkimises, viis (3,47%) korda – sotsiaalses isoleerimises ja neli (2,78%) korda – ignoreerimises. Kolmel (2,08%) korral mainiti valetamist ja kahel (1,39%) – tõrjumist, mille puhul püüti näiteks ebaseaduslikult õpetajast lahti saada. Seejärel, tõid õpetajad välja, et töökiusamine oli verbaalne agressioon, mille all peeti silmas sellist käitumist (alakategooriaid) nagu: õpetaja halvustamine, mida mainiti üheksa (6,26%) korda, õpetaja enda või tema käitumise kommenteerimine – viis (3,47%) korda ja õpetaja mõnitamine – kolm (2,08%) korda. Ühel korral mainiti ka õpetaja naeruvääristamist (0,69%) ja tema peale karjumist (0,69%).

Õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis kirjeldati psühholoogilise agressioonina. Sellega seoses mainiti viiel (3,47%) korral, et kiusamine oli toe puudumine, mille puhul õpetaja kui ohvriga ei tehtud koostööd. Alakategoorias „psühholoogiline agressioon“ märgiti kolmel (2,08%) korral ka negatiivset emotsiooni – ärritust, õpetajal kui kiusajal. Kahel (1,39%) korral toodi välja õpetaja diskrimineerimist. Ühel korral kirjeldati kiusamist nii vaimseks vägivallaks (0,69%), info varjamiseks (0,69%) kui ka arvamuse pealesurumiseks (0,69%). Kiusamist kirjeldati ka füüsilise agressioonina, mainides kahel (1,39%) korral, et see oli füüsiline vägivald. Ühel korral tõid õpetajad välja, et töökiusamine väljendus nii asjade võtmises (0,69%) kui ka asjade peitmisel (0,69%). Tekkis ka alakategooria „ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine“, mis väljendus õpetaja kui ohvri privaatsuse, au, väarikuse ja piiride rikkumises ning ohvri enesehinnangu mahasurumises. Alakategooriat mainiti neli (2,78%) korda. Õpetajate kirjeldustes seoses töökiusamisega väljendus kiusamine töö raskendamises, millega mõeldi kahel (1,39%) korral – töö raskendamist ja ühel (0,69%) korral – õpetaja autonoomsuse häirimist. Kahel (1,39%) korral kirjeldati õpetajate töökiusamist küberkiusamisena seoses küberkiusamise vahenditega (jututuba ja e-post). Ühel (0,69%) korral toodi välja mitteverbaalset agressiooni, mis väljendus kiusaja rahulolematuse hääletoonis ja näoilmes.

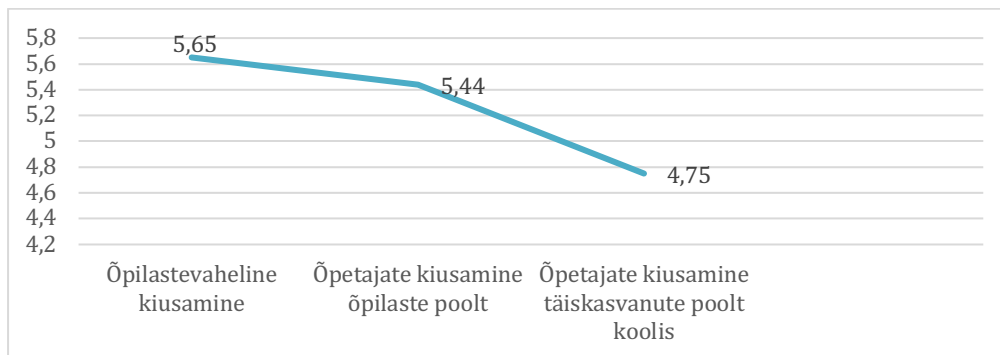
Tulemuste analüüsist ilmnes, et õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis oli õpetajate hinnangul agressioon, mis väljendus ühel (0,69%) korral mainitud agressiivses käitumises ja oli tahtlik – mainitud neli (2,78%) korda. Töökiusamise juures esines tasakaalutust võimusuhetes, mida peeti silmas mainides ühel (0,69%) korral kiusaja autoriteedi kasutamist.

Kiusajana tööl toodi välja kas õpetaja – mainitud kaheksa (5,56%) korda, juhtkond – kaks (1,39%) korda, lapsevanem – üks (0,69%) kord või teine koolitöötaja – üks (0,69%) kord. Töökiusamise ohvrina kirjeldati õpetajat – 13 (9,03%) korda või teist koolitöötajat – kuus (4,17%) korda. Samamoodi toodi välja gruppi kiusajaid, mille alla koondati: gruppi õpetajaid (2,08%) ja gruppi lapsevanemaid (2,08%), juhtkonnaliikmeid (1,39%) ning teisi koolitöötajaid – (0,69%). Ohvrite gruppi kuulusid kolmel (2,08%) korral nii grupp õpetajaid kui ka teised koolitöötajad, keda mainiti ühe (0,69%) korra. Ohvri kirjeldamisel toodi ühel (0,69%) korral, et ohvril ei olnud süüd, samal ajal väitis üks (0,69%) õpetaja, et ohver oli ikkagi süüdi. Mõlemaid alakategooriaid koondati alakategooria „ohvri tunnused“ alla. Kirjeldati kiusamise põhjust, milleks nimetati kiusaja domineerimist viis (3,47%) korda. Töökiusamise tagajärjena toodi ühel (0,69%) korral välja – hirmu. Õpetajate kirjeldustes oli töökiusamine avalik – mainitud viis (3,47%) korda ning toimus koolis – mainiti üks (0,69%) kord.

Kiusamise tõsidus koolis õpetajate hinnangul

Autor uuris, kui tõsiseks hindavad õpetajad õpilastevahelist kiusamist, õpetajate kiusamist õpilaste poolt ning õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis. Tuuakse välja õpetajate hinnangud eeltoodud kiusamise suhtetasandite lõikes seoses kiusamise tõsidusega keskmistena seitsme palli skaalal, kus „1“ tähistas, et kiusamine ei ole üldse tõsine ja „7“ tähistas, et kiusamine on väga tõsine probleem. Tulemuste kirjeldamiseks, leiti vastavad keskmised hinnanguskaalal ning võrreldi neid JASP andmetöötlusprogrammi Wilcoxon'i testiga (Joonis 1.).

Joonis 1. Keskmistega näidatud kiusamise tõsidus koolis õpetajate hinnangul: õpilaste kiusamine, õpetaja kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis

Õpilastevahelise kiusamise ($M=5,65$) ja õpetajate kiusamisega õpilaste poolt koolis ($M=5,44$) võrdlemisel ei ilmnenud statistiliselt olulist erinevust ($W=83$; $p > 0,05$), kus W on test-statistiku väärtus, mis näitab gruppide erinevuse suurust; p näitab, kas erinevus kahe grupi vahel on statistiliselt oluline ja M -tähega on tähistatud keskmine. Õpilastevahelise kiusamise võrdlemisel õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis ($M=4,75$) ilmnis statistiliselt oluline erinevus ($W=128$; $p < 0,05$). Statistiliselt oluline erinevus ilmnis ka, kui võrreldi õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis õpetajate kiusamisega õpilaste poolt ($W=93$; $p < 0,05$). Eeltoodust nähtub, et tõsiseks kiusamiseks hinnati nii õpilastevahelist kiusamist kui ka õpetajate kiusamist õpilaste poolt võrreldes õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada kiusamise (õpilastevaheline kiusamine, õpetajate kiusamine õpilaste poolt, õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute poolt koolis) kirjeldus ja hinnangud kiusamise tõsiduse kohta õpetajate hinnangul. Esimese uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kuidas kirjeldavad õpetajad kiusamist õpilaste seas, õpetajate kiusamist õpilaste poolt ja õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis.

Õpilastevahelise kiusamise analüüsist ilmnis, et õpilastevahelise kiusamise kirjeldamisel mainisid õpetajad kõige rohkem kiusamise liike, mille puhul märkisid õpetajad kõige enam verbaalset ja füüsilist kiusamist. Verbaalse kiusamisega seonduvalt mainis enamik küsitletutest õpetajatest solvamist ja pilkamist, kus solvamise all peeti silmas üksteisele ebameeldivuste ütlemist, arvustamist ja sõimamist. Pilkamise kirjeldamisel märkisid õpetajad ohvri, sh tema välimuse, üle narrimist.

Füüsilise kiusamise puhul mainiti kõige rohkem õpilastevahelist kiusamist füüsilise vägivallana, samas leidis ka inimest, kelle arvamusel oli see ikkagi vähem füüsiline ja rohkem verbaalne. Füüsiline agressioon seonduvalt õpetajatel kõige rohkem füüsilise vägivalla ja haiget tegemisega, kus füüsiline vägivald tähistas ohvri kinnihoidmist ning haiget tegemine – löömist, näpistamist ja tõuklemist. 84% keskkooli õpilastest ei räägi õpetajale, et neid kiusatakse (O'Moore & Kirkham, 2001). Seega õpetaja teadmatuse ja kiusamiskäitumise „varjatuse“ pärast võib kaudne kiusamine jääda märkamatuks. Üksik õpetaja kirjeldas õpilastevahelist kiusamist kaudse agressioonina, pidades silmas tagarääkimist, ignoreerimist, sotsiaalset isoleerimist ja pressimist.

Kirjeldades õpilastevahelise kiusamise olemust, toodi välja korduvust ja tasakaalutust võimusuhetes, mille puhul oli kiusaja, kas ohvrist vanem, tugevam või kõrgema staatusega grupis. Ohvri alavääristamise kaudu, pakkus kiusamine kiusajale lühiajalist rahuldust ja tõstis tema staatust. Vähemal määral kirjeldati õpilastevahelist kiusamist agressioonina, kus tahtlikult tekitati ohvrile haiget ja valu. Vastuväitena kirjeldati kiusamist teadvustamata tegevusena, kus kiusaja oli veendunud, et ta tegi nalja.

Õpilastevahelise kiusamise osapooltena toodi välja ohvrit ja kiusajat. Alles ühel korral märgiti osapoolena ka kõrvalseisjaid, kes, vastaja arvamusel, aitasid kiusamisele kaasa. Sullivan jt. (2004) väitsid, et kõrvalseisja võib kiusamist nii lõpetada kui ka lubada, et see jätkuks. Õpetajate arvamusel mõjutasid ohvriks saamist majanduslikud põhjused, tema välimus ja erinevus teistest. Õpilastevaheline kiusamine toimus vastu ohvri tahtmist ning ohver ei suutnud ennast kaitsta, mis viitab tasakaalutusele võimusuhetes ohvri ja kiusaja vahel (Olweus, 1994b).

Õpilastevahelise kiusamise tagajärgedena toodi välja halvenenud enesetunnet ja häiritud turvalisuse tunnet ohvril. Seda kinnitab Sullivani jt. (2004) väide, et kiusamise tõttu langeb ohvri enesehinnang, eneseusk ja eneseväärtustamine ning tekib väljapääsmatustunne. Võrreldes õpilastega, kes ei ole kiusamisse kaasatud, tunnevad kiusamisohvrid ennast koolis vähem turvaliselt (Bradshaw *et al.*, 2008). Kiusamisliikide alla märgiti küberkiusamist, mille puhul kiusati interneti ja sotsiaalmeedia kaudu, kuid enamasti toimus kiusamine koolis. Põhjuseks nimetasid Smith ja Morita (1999) kooli kohustust, kuna vahetada kooli või jääda koduõppesse ei ole lihtne. Üksik õpetaja mainis, et edaspidiste konfliktide vältimiseks ta kaasas spetsialisti, samas märgiti ka seda, et õpetaja ei olnud ikkagi valmis kiusamisse sekkuda, mis Mishna (2005) järgi võib olla tingitud õpetaja oskamatuses eristada kiusamist agressiivse käitumise teistest vormidest. Kiusamisse sekkumise tõenäosus sõltub ka sellest, kui tõsiseks peab õpetaja kiusamist (Kennedy *et al.*, 2012).

Õpetajate kiusamise õpilaste poolt puhul mainiti erinevaid kiusamise liike. Kõivu (2006) tulemuste kohaselt on sagedasemaks kiusamise liigiks õpetaja peale karjumine ja õpetajale põhjendamatu nõudmiste esitamine. Kiusaja võib õpetajat teadlikult ignoreerida, narrida teda, teha tema kohta märkusi ning kahjustada õpetaja materiaalsel omandil (Pervin & Turner, 1998). Siinse uuringu tulemustest ilmnes, et enammainituks õpetajate õpilastepoolse kiusamise liigiks osutus verbaalne kiusamine. Enamasti kirjeldati seda solvava sõnakasutusena, mis tähendas

ropendamist, sõimamist, ebameeldivuste ütlemist ja õpetaja peale karjumist. Vähesel määral said mainituks ka narritamine, kommenteerimine, märkuste tegemine.

Seejärel mainiti füüsilist agressiooni, tuues välja asjadega seotud tegevusi, mille puhul viskasid õpilased õpetajasse erinevaid asju, võeti õpetaja isiklikke asju ära ning rikuti neid. Toodi välja ka füüsilist kiusamist, mis tähendas vägivalda kasutamist, nuppude õpetaja toolile panemist ja füüsilist ahistamist. Samuti mainiti õpetajate õpilastepoolsele kiusamisele omast liiki, mille puhul pandi õpetaja autoriteedi proovile läbi tunni segamise, tunnist puudumise ning õpetaja provotseerimise, mis vastab De Wet (2010) väitele, mille kohaselt õpetaja võimu vähendamiseks, pannakse tahtlikult tema autoriteeti proovile.

Järgmisena kirjeldasid õpetajad õpilastepoolse kiusamise osapooli, tuues välja kiusajat, kelle rollis oli kas üksik õpilane või õpilaste grupp. Ohvri rolli langesid, õpetajate arvamusel, üksik õpetaja, grupp õpetajaid või noorte õpetajate grupp. Ka eelnevalt on täheldatud, et ohvriks valitakse nõrga iseloomu või autoritaarse õpetamisstiiliga õpetajaid (Junger-Tas, 1999). Enesekindluse, probleemilahendusoskuse ja ennast usaldamise puudusel valitakse ohvri rolli ka noori õpetajaid (Pervin & Turner, 1998). Oli märgitud, et õpetajal õpilastepoolse kiusamise ohvrina ei olnud süüd ehk ta ei andnud kiusamisele põhjust, mis viitab sellele, et õpilastepoolne kiusamine ei ole tingitud ohvri provokatiivsest käitumisest (Olweus, 1994b), vaid kiusaja sotsiaalse domineerimise saavutamise tahtega (Hubbard et al., 2010). Märgiti ka seda, et õpilasest õpetaja kiusaja ei eristanud kiusamist naljast, mille põhjuseks võib olla see, et ta ei taju võimuhete tasandeid, mõeldes, et õpetajaga võib suhelda samal viisil kui sõbraga. Samuti võib õpilane oma käitumise tagajärge mitte teadvustada. Toodi välja, et kiusamine pakkus kiusajale lühiajalist rahuldust ja näitas tema domineerimist.

Õpetaja õpilastepoolset kiusamist kirjeldati agressioonina, korduva ja tahtliku valu ja haiget tegemisenä. Põhjuseks nimetati seda, et vanemad ei õpetanud lapsele õiget käitumist, samal ajal tõi mõni õpetaja välja, et kiusamisel ei olnud üldse põhjust. Tähelepanu pöörati ka õpetaja õpilastepoolse kiusamise tagajärjele – ärevusele, viidates õpetaja õpilastepoolse kiusamise eesmärgile kahjustada ohvri vaimset tervist (Kõiv & Aia-Utsal, 2021). Toimumiskohaks nimetati kooli, samas kiusamisliikide all oli märgitud küberkiusamine, mis, õpetajate sõnul, toimus internetis, sotsiaalmeedias ja jututubades.

Õpetajate kiusamise teiste täiskasvanute poolt koolis kirjeldamisel, mainiti kõige rohkem kiusamise liike. Einarseni (1999) järgi eristatakse viit töökiusamisliiki: tööülesannete

muutmine/raskendamine, ohvri sotsiaalne isoleerimine, ohvri kommenteerimine, verbaalne ja füüsiline agressioon ohvri suhtes. Käesoleva uuringuga seoses toodi enamasti välja kaudset agressiooni, mille all peeti silmas tagarääkimist, sotsiaalset isoleerimist, mis tähendas ohvri tagasilükkamist ja tõrjumist, kus pressiti ohvrit kollektiivist välja. Mainiti ka ohvri ignoreerimist, talle valetamist ja ohvri suhtes sotsiaalse vägivalda kasutamist.

Järgmisena tõid õpetajad välja verbaalset kiusamist, mis seisnes õpetaja kui ohvri ja tema klassi õpilaste halvustamises, õpetaja kui ohvri kritiseerimises ja solvamises. Verbaalse kiusamise puhul mainiti ka õpetaja kui ohvri, tema välimuse ja omaduste kommenteerimist ja märkuste tegemist. Vähesel määral märgiti, et õpetaja kui ohvriga ei tehtud koostööd, ega toetatud, temalt varjati infot. Õpetajale kui ohvrile suruti arvamust peale, raskendati tööd ja häiriti tema autonoomsust, mis omakorda viitab Einarseni (1999) poolt välja toodud töökiusamisliikidele. Õpetaja kui ohver tekitas kiusajates ärritust. Võrreldes eeltoodud kiusamise liikidega mainiti füüsilist kiusamist vähem. Selle all mõeldi füüsilist vägivalda, õpetaja kui ohvri asjade võtmist ja nende peitmist. Mõni üksik õpetaja mainis kiusamise olemusena tahtlikku agressiooni ja tasakaalutust võimusuhetes, mis tähendas kiusaja autoriteedi kasutamist ohvri vastu. Coyne (2011) väitel on kiusaja staatusel suurem mõju, ohvriga võrreldes, tema rollile kiusamises ehk koolitöötaja autoriteet mõjutab temast kiusajaks saamist.

Töökiusamise kirjeldamise juures, mainiti teisena kõige enam kiusamise osapooli. Töökiusamine hõlmab suhteid töötaja, juhtkonnaliikme, teiste kolleegide ja lastevanemate vahel (Einarsen, 1999; Parsons, 2005; Kõiv, 2006). Käesoleva uuringu puhul kiusajaks nimetati kõige rohkem – õpetajat või õpetajate gruppi. Said välja toodud kas üksik lapsevanem, juhtkonnaliige, teine koolitöötaja või grupp nendest. Töökiusamise ohvrina kirjeldati kõige rohkem õpetajat või õpetajatest gruppi ja ka teist koolitöötajat või gruppi nendest. Mõni üksik õpetaja tõi välja, et ohvril ei olnud süüd, kusjuures märgiti ka seda, et ohver oli ikkagi süüdi.

Töökiusamise põhjuseks nimetati kiusaja domineerimist, mille puhul survestati ohvrit. Töökiusamine võib tekitada ohvris tõsiseid sotsiaalseid psühholoogilisi või psühhosomaatilisi probleeme, välistada teda töökollektiivist, tuua lisatööd või häirida ohvri töövõimet (Einarsen, 1999; Randall, 2001). Õpetajate kirjeldamisel toimus töökiusamine teiste ees, koolis avalikult. Samas kiusamise liikide alla toodi välja ka küberkiusamist, mille puhul kasutati kas e-posti või jututubasid.

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kui tõsiseks peavad õpetajad kiusamist õpilaste seas, õpetajate kiusamist õpilaste poolt ja õpetajate kiusamist teiste täiskasvanute poolt koolis. Partsi (2016) uuringu tulemuste kohaselt peavad õpetajad õpilastevahelist kiusamist tõsiseimaks probleemiks koolis. Käesoleva töö uurimistulemustest ilmnes, et tõsiseks kiusamiseks hindasid õpetajad nii õpilastevahelist kiusamist kui ka õpetajate kiusamist õpilaste poolt võrreldes õpetajate kiusamisega teiste täiskasvanute poolt koolis.

Uuringu piiranguks võib nimetada väikest valimit, mis ei võimalda tulemusi üldistada. Esialgne planeeritud valim oli 70 õpetajat, kuid päriselt vastas küsimustikule alles 29 õpetajat. Edasiste uuringute läbiviimisel on otstarbekam kaasata suuremat valimit, mis võimaldab tulemusi üldistada. Saadud tulemused pööravad tähelepanu kiusamisele koolis erinevatelt suhete tasanditelt ja sellest lähtuvalt saab otsustada, mis suunas tuleb liikuda, et tõsta õpetajate teadlikkust kiusamisest. Siinse uuringu tulemusi võib kasutada uute uuringute kavandamiseks.

Tänuõnad

Autor tänab bakalaureusetöö juhendajat ning kõiki neid, kes uuringust osa võtsid. Autor tänab ka neid, kes toetasid ja suunasid teda bakalaureusetöö koostamise ajal.

Autorsuse kinnitus

Autorsuse kinnituse osas tuuakse mitme autoriga töö puhul välja igäihe panus. Töö tekstiosa lõppu lisatakse järgnev lõik:

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Valerija Juhnik

/allkirjastatud digitaalselt/

15.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Atlas, R. S., & Pepler, D. J. (1998). Observations of bullying in the classroom. *Journal of Educational Research, 92*(2), 86-99.
- Bradshaw, C., O'Brennan, L., & Sawyer, A. (2008). Examining variation in attitudes toward aggressive retaliation and perceptions of safety among bullies, victims, and bully/victims, *Professional School Counseling, 12*(1), 10–21.
- Bradshaw, C. P., Sawyer, A. L., & O'Brennan, L. M. (2007). Bullying and peer victimization at school: Perceptual differences between students and school staff. *School Psychology Review, 36*, 361–382.
- Coyne, I. (2011). Bullying in the workplace. In C. P. Monks, I. Coyne (Eds.), *Bullying in Different Contexts* (pp. 157-177). Cambridge University Press.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development, 66*(3), 710-722.
- De Wet, C. (2010). Victims of educator-targeted bullying: A qualitative study. *South African Journal of Education, 30*, 189–201.
- Einarsen, S. (1999). The nature and causes of bullying at work. *International Journal of Manpower, 20*, 16-27.
- Cooper, C. L., Hoel, H., & Faragher, B. (2004). Bullying is detrimental to health, but all bullying behaviours are not necessarily equally damaging. *British Journal of Guidance & Counselling, 32*(3), 367-387.
- Hubbard, J. A., McAuliffe, M. D., Morrow, M. T., & Romano, L. J. (2010). Reactive and proactive aggression in childhood and adolescence: Precursors, outcomes, processes, experiences, and measurement. *Journal of Personality, 78*(1), 95-118.
- Junger-Tas, J. (1999). The Netherlands. In P.K. Smith, Y. Morita, J. Jungers-Tas, D. Olweus, R. Catalano & P.Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (pp. 205-223). Psychology Press.
- Kalmus, V. (2015). *Standardiseeritud kontentanalüüs*. <https://samm.ut.ee/kontentanalyyis>
- Kendrali, E., Allemann, M., Murasov, M., Haugas, S., Mägi, E. (2022). *Kiusamist ennetavate ja vähendavate sekkumiste tõhusus ning haridusteaduste kogemused nende rakendamisel*. Mõttekoda Praxis.
- Kennedy, T. D., Russom, A. G., & Kevorkian, M. M. (2012). Teacher and administrator

- perceptions of bullying in schools. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 7(5), 1-12.
- Kori, K. (s.a.). *Videoloeng: andmekogumine kvantitatiivses uurimuses*. [video].
<https://panopto.ut.ee/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=fb18cf60-50cd-4c88-9545-af1d0077c52a>
- Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine kooli personali ja lapsevanemate poolt*. OÜ Vali Press trükikoda.
- Kõiv, K. (2011). Bullying in a school context: Teachers as victims. *Psicologia e Educação*, IX-X(1, 2), 95–106.
- Kõiv, K. (2017). Õpetaja ja sotsiaalpedagoog kui kiusamise ohvrid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 5(2), 133-154. <https://doi.org/10.12697/eha.2017.5.2.06>
- Lepp, L. (2024). *Sissejuhatus ainesse. Metoodika peatüki täiendamine. Andmeanalüüs*.
https://docs.google.com/presentation/d/1v-kdK1fb6OE0k6BdKccULUSKJDGKysbm/edit#slide=id.g20720840092_0_0
- Linno, M. (2020). Kodeerimine ja kategoriseerimine. *Kvalitatiivsed uurimismetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/kodeerimine-ja-kategoriseerimine>
- Lutgen-Sandvik, P., Tracy, S. J., & Alberts, J. K. (2007). Burned by bullying in the American workplace: Prevalence, perception, degree and impact. *Journal of Management Studies*, 44(6), 837-862.
- OECD (2017). *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264273856-12-en>.
- OECD (2020). *PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives*, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/cd52fb72-en>.
- Ólafsson, R. F., & Jónsdóttir, H. L. (2004). Coping with bullying in the workplace: the effect of gender, age and type of bullying. *British Journal of Guidance and Counselling*, 32(3), 319-333.
- Olweus, D. (1994a). Bullying at school: Long-Term Outcomes for the Victims and an Effective School-Based intervention Program. In L. Rowell (Eds.), *Aggressive behavior. Current Perspective* (pp. 97-128). Plenum Press.
- Olweus, D. (1994b). Bullying at school: Basic facts and effects of a school-based intervention

- program. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 1171–1190.
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European journal of Psychology of Education*, 12, 495-510.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational leadership*, 60(6), 12-17.
- Olweus, D. (2010). Bullying in schools: facts and intervention. *Research Centre for Health Promotion*. University of Bergen.
- O'Moore, M., Kirkham, C. (2001). Self-esteem and its relationship to bullying behaviour. *Aggressive Behaviour*, 27(4), 269-283.
- O'Moore, M. & Minton, S. (2003). Tackling bullying in school: A report from Ireland. In P. K. Smith (Eds.), *Violence in school: The response in Europe* (pp. 282-297). Psychology Press.
- Parsons, L. (2005). *Bullied teacher, bullied student: How to recognize the bullying culture in your school and what to do about it*. Pembroke Publishers.
- Parts, P.-L. (2016). *Õpilastevahelise kiusamise kirjeldus õpetajate hinnangul* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace.
<http://hdl.handle.net/10062/52531>
- Pervin, K., & Turner, A. (1998). A study of bullying of teachers by pupils in an inner London school. *Pastoral care*, 4-10.
- Randall, P. (2001). *Bullying in adulthood: Assessing the bullies and their victims*. Routledge.
- Salin, D. (2003) Bullying and organizational politics in competitive and rapidly changing work environments. *International Journal of Management and Decision Making*, 4, 35–46.
- Smith, P.K. (1991). The silent nightmare: bullying and victimisation in school peer groups. *The Psychologist*, 4, 243-248.
- Smith, P. K. (2000), Bullying and harassment in schools and the rights of children. *Children & Society*, 14, 294-303. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1111/j.1099-0860.2000.tb00184.x>
- Smith, P. K., & Morita, Y. (1999). Introduction. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (pp.1-4). Psychology Press.
- Sullivan, K., Clery, M., Sullivan, G. (2004). *Kiusamine koolis. Mis see on ja kuidas sellega toime tulla*. AS Atlex.

Tartu Ülikooli eetikakeskus. (2023). *Hea teadustava*. https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf

Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*.
<https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses*. Tartu Ülikool.

Yoon, J. S., & Kerber, K. (2003). Bullying: Elementary Teachers' Attitudes and Intervention Strategies. *Research in Education*, 69(1), 27-35. <https://doi.org/10.7227/RIE.69.3>

Lisad

Lisa 1. *Google Forms* ankeet

I osa. KOOLIKIUSAMINE

Palun vastake vabas vormis lähtudes Teie individuaalsest arvamusest antud teema kohta.

1. Mida Teie arvates tähendab kiusamine õpilaste seas?

2. Palun tooge näide selle kohta kui on tegemist õpilastevahelise kiusamisega.

1. Mida Teie arvates tähendab õpetajate kiusamine õpilaste poolt?

2. Palun tooge näide selle kohta, kui on tegemist õpetajate kiusamisega õpilaste poolt.
(Juhul, kui Teil kogemus puudub, võite toetuda nähtule-kuuldule selles vallas.)

3. Mida Teie arvates tähendab õpetajate kiusamine teiste täiskasvanute (teised õpetajad, juhtkond, lapsevanemad, teised koolitöötajad) poolt koolis?

Lisa 2. Kodeerimisjuhend: õpilastevahelise kiusamise kirjeldus õpetajate hinnangul

Kategooria	Alakategooria	Selgitus	Kood	Näited tööst
Kiusamise liigid	Füüsiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad füüsilist vägivalda/agressiooni.</i>	Füüsiline vägivald	Hiljem ilmnes ka füüsiline vägivald.
			Püüdlemine	See on sihipärane, teadlik agressiivne teise inimese püüdlemine
			Haiget tegemine (löömine, kaklus, näpistamine, küsimata puudutamine)	Järjepidev haiget tegemine ühele ja samale lapsele teise lapse poolt.
				Kaklus - tavaliselt on 1 ohver ja kamp ründajaid.
				Tõukamine, ignoreerimine, asjade peitmine, arvustamine, asjade rikkumine, kõrva karjumine, löömine, näpistamine.
			Käest kinni hoidmine ja käe pigistamine	Folkloori tunnis käest kinni hoidmisel pigistatakse kätt või ei soovita kindlale lapsele kätt anda.
			Togimine, tõuklemine, lükkamine	Üksteise narrimine, ebameeldivate hüüdnimede panemine, togimine, tõuklemine, löömine. Õpilane solvab oma ohvrit pidevalt teiste õpilaste ees, ta võib lükata, lüüa jne.
			Vähem füüsiline	See on tänapäeval pigem verbaalne kui füüsiline alandamine, ajendiks alaväärsusest tingitud frustratsioon.

Verbaalne vägivald	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad verbaalset vägivalda/agressiooni.</i>	Verbaalne vägivald	See on tänapäeval pigem verbaalne kui füüsiline alandamine, ajendiks alaväärsusest tingitud frustratsioon.
		Pilkamine, naeruvääristamine	Pidev narrimine, korduvalt märkuste tegemine ja naeruvääristamine Mõned klassikaaslased jälgivad ühe õpilast, naeravad tema üle, mõnitavad teda, kirjutavad alatuid sõnu.
		Märkuste tegemine, kommenteerimine	Pidev narrimine, korduvalt märkuste tegemine ja naeruvääristamine Halvustavad märkused, ignoreerimine. Õpilane kommenteerib korduvalt ning halvustavalt teise välimust.
		Hüüdnimedede andmine	Hüüdnimedega kutsumine, millega inimene ise nõustunud pole. Õpilased panevad üksteisele ebameeldivaid hüüdnimesid.
		Solvamine (sõimamine, arvustamine, karjumine, ähvardamine)	Üksteisele ebameeldivuste ütlemine ja tegemine. Asjade äravõtmine, halvasti ütlemine, löömine, kinni hoidmine, netis tagarääkimine jne

				<p>Võtab teise lapse asju, ütleb negatiivseid asju, hoiab ust kinni, et teine välja ei saaks jne.</p> <p>Siis kui õpilane kiusab teist, eesmärgiga teda kahjustada - sõnaliselt solvata teiste õpilaste ees, naerata tema üle, kasutada füüsilist vägivalda.</p>
	Psühholoogiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on kasutanud erinevaid mõisteid seoses psühholoogilise agressiooni/vägivallaga.</i>	Psühholoogiline vägivald	Kiusamine võib olla <u>vaimne</u> , sotsiaalne või kehaline vägivald.
	Kaudne (sotsiaalne) agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad kaudset vägivalda/agressiooni.</i>	Kaudne vägivald	Nähtav või <u>varjatud</u> tegevus
Tagarääkimine			Nt. tunni ajal saadetakse ringi kirjake 'Karl on kaka.'	
			Tagarääkimine, sõimamine, halvasti ütlemine	
			Laps ei ole väga puhtalt rietatud ja nad hakkavad teda kiusama, rääkides halvasti tema vanematest.	
Ignoreerimine			Halvustavad märkused, ignoreerimine.	
			Kiusamine on <u>eitamine</u> või eraldamine	
Pressimine			Kiusamine on vaimne, füüsiline alandamine, <u>pressimine</u> , eitamine või eraldamine.	
Sotsiaalne isoleerimine	See võib hõlmata solvanguid, ähvardusi, vägivalda, <u>sotsiaalset</u>			

				<u>väljajätmist</u> või muud käitumist..
Otsene agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad otsesest vägivalda/agressiooni.</i>	Otsene vägivald		Kiusamine .. võib olla nii otsene kui ka kaudne. <u>Nähtav</u> või varjatud tegevus.. Nooremat õpilast igapäevaselt kiusab vanem õpilane, kes nimetab teda mingi sõnaga <u>teiste nähes.</u> hoiab ust kinni, et teine välja ei saaks jne
Asjade äravõtmine ja rikkumine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad teise isiku materiaalse asjade äravõtmist ja varastamist.</i>	Asjade äravõtmine ja peitmine		<u>Võtab teise lapse asju.</u> Füüsiline ja psühholoogiline vägivald, asjade varastamine Asjade peitmine
		Asjade rikkumine		Asjade rikkumine
Küberkiusamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad küberkiusamist ja sellega seotud tehnilisi vahendeid.</i>	Küberkiusamine		<u>küberkiusamine.</u>
		Küberkiusamise vahendid (sotsiaalmeedia kaudu, veeb, internet, jututoad)		Rohkem toimub seda <u>jututubades</u> , kus nt kasutatakse isiklikke pilte ja kirjutatakse iga päev koledaid asju selle. Ka <u>veebis teevad agressiivseid postitusi</u> tema kohta.
		Pildistamine ja loata piltide jagamine		<u>pildistamine ja loata piltide jagamine.</u>
Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad ohvri sotsiaalse positsiooni haavamist/madaldamist.</i>	Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine		Kiusamine on sihipärane teise õpilase privaatsuse/au/vääriku se/piiride vmt rikkumine. Halvustavad kommentaarid, mis ohvri väärtust inimesena vähendada

				püüavad ja tema sotsiaalsel positsiooni õõnestavad.
				ei soovita kindlale lapsele kätt anda
Kiusamise olemus-agressioon, korduvus, tasakaalutus võimusuhtes, negatiivne käitumine ja hoiak seoses kiusamisega	Agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus on vastatud, et kiusamine on tahtlik haiget tegemine või valu tekitamine ohvrile.</i>	Tahtlik haiget ja valu tekitamine	See on sihipärane, teadlik agressiivne teise inimese püüdlemine.
			Teadvustamata tegevus	Kiusamine võib olla kiusaja jaoks <u>teadvustamata tegevus</u> , näiteks ise olles veendunud, et tegemist on naljaga.
	Korduvus	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad kiusamise sagedust.</i>	Korduv	Kaasõpilase korduv ebameeldivasse olukorda seadmine, nii et kiusataval puudub võimalus end kaitsta
			Süsteemaatiline, (regulaarne, igapäevane, pidev, järjepidev)	Süsteemaatiline tegevus mis tekitab konkreetsetes õpilases/õpilastes negatiivseid emotsioone.
	Tasakaalutus võimusuhtes	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad võimu tasakaalutust ohvri ja kiusaja vahelistes suhtes.</i>	Kiusaja on vanem	Nooremalt õpilast igapäevaselt kiusab vanem õpilane.
			Kiusaja domineerimine	Tavaliselt leitakse kõige nõrgema inimese kas klassis või koolis.
Siiski on kiusamine enamasti teadvustatud ning läbi selle <u>võimaldab kiusajal domineeriva positsiooni saavutamist grupis.</u>				
			et iseendal oleks <u>kangelase ja kõva inimese nähtavus</u> teiste inimeste silmades.	

			Alandamine, alavääristamine	Ühe õpilase alandamine/alavääristamine teiste poolt.
			Lühiajaline rahuldus kiusajale	Siiski on kiusamine enamasti teadvustatud ning .. pakub lühiajalist rahuldust.
				Seda kasutatakse kellegi <u>alistamiseks</u> , <u>tema eneschinnangu mahasurumiseks</u> või iseenda (kiusaja) võimsamana tundmiseks.
	Negatiivne käitumine	<i>Kategooria all on välja toodud koodid, mis on seotud vastajate poolt nimetanud negatiivsete tegusõnadega, mis iseloomustavad kiusamist.</i>	Vägivald	Süsteemne vägivald (vaimne või füüsiline) kaasõpilaste suhtes.
	Hoiak kiusamisega seoses	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad vastajate hoiakut seoses kiusamisega.</i>	Negatiivne hoiak (kiusamist ei saa aktsepteerida)	Kiusamine on alati vägivald ja see ei ole kunagi põhjendatud.
			Ohvri ei ole süüd	Kiusamise ohver ei ole kunagi süüdi.
Kiusamisega seotute rollid ja suhted	Ohver	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla ohvri rollis.</i>	Õpilane	<u>Kaasõpilase</u> korduv ebameeldivasse olukorda seadmine, nii et kiusataval puudub võimalus end kaitsta
	Kiusaja	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla kiusaja rollis.</i>	Õpilane	Näiteks üks <u>õpilane</u> räägib kõvasti teiste inimeste kuuldes, kui halvasti riietub või käitub see kiusamisohver,
	Grupp kiusajaid	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes on kiusajad.</i>	Grupp õpilasi	olukord, kus üks või mitu õpilast avaldavad teistele õpilastele pidevalt negatiivset mõju, kas füüsiliselt, verbaalselt või emotsionaalselt.

	Grupp ohvreid	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes on ohvrid.</i>	Grupp õpilasi	Süsteemaatiline tegevus mis tekitab konkreetses õpilases/õpilastes negatiivseid emotsioone.
Ohvri ja kiusaja tunnused	Ohvri tunnused	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad ohvri tunnuseid.</i>	Võimatus ennast kaitsta	Kaasõpilase korduv olukorda seadmine, nii et kiusataval puudub võimalus end kaitsta
			Välimus	Üksteise halvustamine väljanägemise pärast. Narrimine soengu pärast.
			Majanduslik põhjus	ei taha sinuga suhelda, oled välimusest vastik, oled vaene, vaikne.
				Laps ei ole väga puhtalt riietatud ja nad hakkavad teda kiusama, rääkides halvasti tema vanematest.
			Erinevus/eripära	ei taha sinuga suhelda, oled välimusest vastik, oled vaene, <u>vaikne.</u>
				Tugevale poisile <u>ei meeldinud teise poisi harrastused.</u>
	Nõusoleku puudumine	Hüüdnimedega kutsumine, millega inimene ise nõustunud pole.		
Kiusaja tunnused	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusaja tunnuseid.</i>	Kiusaja alaväärsus	See on tänapäeval pigem verbaalne kui füüsiline alandamine, ajendiks alaväärsusest tingitud frustratsioon.	

Kiusamisele eelnenud sündmused ja tagajärjed	Kiusamisele eelnenud sündmused	<i>Kategoorias on välja toodud koodid, mille puhul on uuritav maininud erinevaid sündmusi, mis võivad viia kiusamiseni.</i>	Ühiskonna sotsiaalsete faktorite mõju	Olukord ühiskonnas on raske, suur tööpuudus, igasugused insinuatsioonid sotsiaalmeedias (näiteks üleminek eestikeelsele õppele, maksud, palgad, streigid, covid jne), stress.
			Stress	<u>Stressi olukorras</u> nad ei ole valmis koostööks (arutada läbi tekkinud olukorda ja leida väljapääs)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed	<i>Kategoorias on välja toodud koodid, mille puhul on uuritav maininud kiusamise võimalikke negatiivseid tagajärke.</i>	Häiritud turvalisuse tunne ohvril	Minu jaoks on kiusamine, kui õpilast koheldakse nii, <u>et tema turvalisuse tunne on häiritud</u> , ta on sunnitud ennast kaitsma või sulgub endasse.
			Ohvri halvasti tundma panemine	kutsuda häbi tunne, et iseendal oleks kangelase ja kõva inimese nähtavus teiste inimeste silmades. Teise õpilase panemine teadlikult ebamugavasse olukorda, mis <u>valmistab temas piinlikkust.</u>
Sekkumine	Sekkumine kiusamise korral ja sekkumise tagajärjed	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad kiusamisse sekkumist, kus vastaja on maininud meetmete rakendamist kiusamise puhul ning toonud välja ka sekkumise tagajärjed.</i>	Spetsialisti kaasamine	Kutsusin KIVa esindajat, kes viis teda psühholoogi juurde.
			Edaspidiste konfliktide ennetamine	Tugev poiss viidi üle teisele klassile.
			Ei ole valmis sekkuda	Stressi olukorras nad <u>ei ole valmis</u>

				<u>koostöök</u> s (arutada läbi tekkinud olukorda ja leida väljapääs)
Ümbrus	Ümbrus koolis	<i>Kategoorias on välja toodud koodid, mis kirjeldavad kiusamise toimumise keskkonda koolis.</i>	Kool	Tavaliselt leitakse kõige nõrgema inimese kas klassis või <u>koolis</u> .
				Samuti ka kiusamise alla võib minna ka see kui, näiteks <u>tunnis</u> õpilane midagi ei tea ja teine õpilane ütleb midagi sellist nagu "rumal" vms.
			Väljaspool kooli	Kiusamine võib toimuda koolis, internetis või <u>muudes noorte kohtumispaikades</u>

Lisa 3. Kodeerimisjuhend: õpetajate kiusamine õpilaste poolt

Kategooria	Alakategooria	Selgitus	Kood	Näited tööst
Kiusamise liigid	Füüsiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad füüsilist vägivalda/agressiooni.</i>	Füüsiline vägivald	Riietuse või välimuse kommenteerimine, eraelu kohta küsimuste esitamine (millele õpetaja ei taha vastata), <u>füüsiline ahistamine</u>
				Nuppude panemine toolile
				Õpilane tarvitab korduvalt <u>füüsilist vägivalda</u> õpetaja vastu.
			Asjadega seotud tegevused (asjade viskamine, peitmine, äravõtmine ja rikkumine)	Õpilane <u>viskab kustukummiga</u> õpetajat
				hakkavad tunnis <u>TV-d loopima.</u>
			Löömine ja ründamine	Õpetaja ignoreerimine, löömine, halvade sõnadega nimetamine
				Kui lapsed ründavad õpetajat.
Vägivald	Kiusamine on alati vägivald.			
Psühholoogiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on kasutanud erinevaid mõisteid seoses psühholoogilise agressiooni/vägivallaga.</i>	Vaimne vägivald	Kiusamine võib olla <u>vaimne</u> , väljenduda füüsilise ja sotsiaalse vägivallana.	
	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on</i>	Sotsiaalne vägivald	Teiste õpilaste pidev <u>õhutamine</u>	

	Sotsiaalne (sh kaudne) agressioon	<i>kasutanud erinevaid mõisteid seoses sotsiaalse (sh kaudse) agressiooni/vägivallaga.</i>		õpetaja tundi rikkuma
				Kiusamine võib olla vaimne, väljenduda füüsilise ja <u>sotsiaalse</u> vägivallana.
			Tagarääkimine	Õpilane <u>valetab</u> teadlikult õppejuhile õpetaja kohta.
			Ignoreerimine	Ebaviisakas kõne, ignoreerimine, eitamine suhtlemast
	Verbaalne agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad verbaalset agressiooni.</i>	Verbaalne vägivald	Tavaliselt see on verbaalne kiusamine
			Solvav kõnekasutus/sõimamine	Õpetaja suhtes solvavate, vastuvõetamatu sõnade, roppsõnade kasutamine, sõimamine
				<u>Ebaviisakas kõne</u> , ignoreerimine, eitamine suhtlemast
				õpilased võivad õpetajale <u>halvasti</u> <u>öelda</u>
				Siis kui lapsed kasutavad <u>ropsõnu</u> või <u>karjuvad</u> õpetaja peale.
Kommentaariid eraelu kohta	Nt olen kuulnud, et üks õpilane esitas igas tunnis õpetajale selliseid küsimusi nagu "Kellega oli teil seks viimati" jne.			

				Riietuse või välimuse kommenteerimine, eraelu kohta küsimuste esitamine (millele õpetaja ei taha vastata), füüsiline ahistamine
			Narritamine	Õpetaja suhtes solvavate, vastuvõetamatu sõnade, roppsõnade kasutamine, sõimamine, <u>mõnitamine</u>
				Õpetaja kõnemaneeeri <u>pilkav jäljendamine</u> .
			Alandavad märkused	Kui õpilane kommenteerib, mis õpetajal seljas on ja õpetaja hakkab peale seda iga hommik läbi mõtlema oma riietust aspektist, et seda ei saaks kuidagi tema kahjuks keerata.
				Need on vahelehuüded, ebaharilik käitumine, provokatiivne esinemine.
			Vaidlemine, õpetaja jutu katkestamine	Õpilane hakkab kohe <u>vastu vaidlema</u> , isegi kui pole kuulnud ülesannet.
				risti vastupidi ütlemine

				Tunni segamine ja pidev <u>vahele hõikumine</u> õpetaja jutule.
			Kaebamine	See on tunni segamine paljudel erinevatel viisidel, aluseta kaebamine.
	Küberkiusamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad küberkiusamist ja sellega seotud tehnilisi vahendeid.</i>	Küberkiusamine	sõimamine ja solvangud; küberkiusamine; asjade äravõtmine
			Küberkiusamise keskkond	solvavad teda internetis.
			Visuaalne	pildid internetis või videod on negatiivsed.
	Õpetaja autoriteedi proovilepanek	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad õpetaja autoriteedi proovilepanekut.</i>	Tunni segamine	Seada korduvalt õpetaja situatsiooni, kus tal on raske juhtida õppeprotsessi.
			Tunnist puudumine	kiusamine võib väljenduda selles, et õpilased kas suurte rühmadena puuduvad tunnist või ei tee tunnis kaasa.
			Õpetaja provotseerimine	Õpilane provotseerib õpetajat igas tunnis.
				Provotseeriv käitumine tunnis
	Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad ohvri sotsiaalse positsiooni haavamist/madaldamist.</i>	Õpetaja autoriteedi vähendamine	Õpetaja kiusamine on sihipärane õpetaja privaatsuse/au/väär ikuse/piiride vmt rikkumine.
				Siiski on kiusamine enamasti

				teadvustatud ning läbi selle võimaldab kiusaja(te)l <u>pisendada õpetaja autoriteeti/lugupidamist</u>
				Õpetaja alavääristamine, <u>mitte tõsiselt võtmine</u> , ropendamine.
			Alistamine	Seda kasutatakse kellegi alistamiseks
			Alandamine, alavääristamine	Kui õpilane tekitab õpetajas tunde, et ta on alaväärne ja väärtusetu.
Kiusamise olemus	Agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus on vastatud, et kiusamine on tahtlik haiget tegemine või valu tekitamine ohvrile ning kiusamine on teadlik.</i>	Agressiivne käitumine	käitub agressiivselt.
			Tahtlik haiget ja valu tekitamine	Õpilane <u>meelega</u> käitub nii, et tundi läbiviimine on raskendatud ja see juhtub pidevalt. <u>tahtlik</u> kiusamine.
				käitumine, kus õpilased <u>teadlikult, tahtlikult teevad õpetajale halba</u>
				Õpetaja kiusamine on <u>sihipärane</u> õpetaja privaatsuse/au/väär ikuse/piiride vmt rikkumine. Tahtlik kiusamine.
Õpilastepoolne teadvustamata tegevus	Kiusamine võib olla kiusaja(te) jaoks <u>teadvustamata tegevus</u> , näiteks ise olles veendunud, et			

				<u>tegemist on naljaga.</u>
	Korduvus	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad kiusamise sagedust.</i>	Pidev	Õpilane meelega käitub nii, et tundi läbiviimine on raskendatud ja see juhtub pidevalt. <u>Süsteemaatiline tunni segamine, mille ainus eesmärk on õpetaja närvi ajamine ning klassi õhkkonna tekitamine, mis julgustab kõiki õpilasi kaasa lööma.</u>
	Tasakaalutus võimusuhetes	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad võimu tasakaalutust ohvri ja kiusaja vahelistes suhetes.</i>	Kiusaja domineerimine	Provotseeriv käitumine tunnis, <u>korralduste eiramine</u> , vaidlemine, tegelemine oma asjadega, <u>üleolev suhtumine</u> Ebakorrektne ja ebameeldiv suhtumine, narritamine, <u>mittekuulmine.</u> Seda kasutatakse <u>ohvri enesehinnangu mahasurumiseks</u> või <u>iseenda võimsamana tundmiseks.</u>
Kiusamise osapooled	Kiusaja	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla kiusaja rollis.</i>	Õpilane	Kui <u>õpilane</u> tekitab õpetajas tunde, et ta on alaväärne ja väärtusetu.
			Grupp õpilasi	<u>Õpilased</u> keelduvad tööd tegemast

	Ohver	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla ohvri rollis.</i>	Õpetaja	Kui õpilane tekitab <u>õpetajas</u> tunde, et ta on alaväärne ja väärtusetu.
			Grupp õpetajaid	Õpilased halvustavad <u>õpetajate</u> väljanägemist.
			Grupp noori õpetajaid	Tavaliselt juhtub see <u>noorte õpetajatega</u> .
Ohvri ja kiusaja tunnused	Ohvri tunnused	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad ohvri tunnuseid.</i>	Ohvril ei ole süüd	Kiusamise ohver ei ole kunagi süüdi.
	Kiusajaks olemise põhjus	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusajaks olemise põhjust.</i>	Kodused põhjused	Kui õpilased kiusavad õpetajad, siis, see tähendab esmalt, seda, et <u>vanemad ei ole last õpetanud, kuidas peab suhtlema täiskasvanutega.</u>
			Lühiajaline rahuldus kiusajale	Siiski on kiusamine enamasti teadvustatud ning läbi selle võimaldab kiusaja(te)l pisendada õpetaja autoriteeti/ <u>lugupida mist või pakub lühiajalist rahuldust.</u>
Kiusamise põhjus ja tagajärjed	Kiusamise põhjus	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusamise põhjust.</i>	Hinded ja kodutöö	Vaidleb korduvalt hinde osas, koduste ülesannete hulga osas.

			Ei ole põhjust	Ehkki kiusatavatel võib olla mõningaid ühiseid omadusi, ei ole ükski neist omadustest aluseks, et teda tohib ja võib kiusata.
	Kiusamise tagajärjed	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusamise tagajärgi.</i>	Ärevus	Kui õpilane kommenteerib, mis õpetajal seljas on ja õpetaja hakkab peale seda <u>iga hommik läbi mõtlema oma riietust aspektist, et seda ei saaks kuidagi tema kahjuks keerata.</u>
Koht, kus kiusamine aset leiab	Koht	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis osutavad kiusamise toimumiskohale.</i>	Tund	See on tunni segamine paljudel erinevatel viisidel, aluseta kaebamine.

Lisa 4. Kodeerimisjuhend: õpetajate kiusamine täiskasvanute poolt koolis

Kategooria	Alakategooria	Selgitus	Kood	Näited tööst
Kiusamise liigid	Füüsiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on kasutanud erinevaid mõisteid seoses füüsilise agressiooni/vägivallaga</i>	Füüsiline vägivald	Kiusamine võib olla vaimne, väljenduda <u>füüsilise</u> ja sotsiaalse <u>vägivallana</u> .
			Teise inimese asjadega seotud tegevused (asjade võtmine ja peitmine)	jagatud klassi puhul teadlikult töövahendite ära peitmine või <u>äraviimine</u> .
				jagatud klassi puhul teadlikult <u>töövahendite ära peitmine</u> või äraviimine,
	Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad ohvri sotsiaalse positsiooni haavamist/madaldamist.</i>	Ohvri sotsiaalse positsiooni haavamine/madaldamine	Kiusamine on sihipärane teise inimese privaatsuse/au/väärrikuse/piiride vmt rikkumine.
				Minu jaoks see tähendab samuti ebaviisakust ja mitte lugupidavat suhtumist.
				Seda kasutatakse kellegi alistamiseks.
	Verbaalne agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad verbaalset agressiooni</i>	Mõnitamine, pilkamine, alandamine	aga ka mõnitamist erinevates vormides.
				Üks õpetaja alandab teist grupi ees.
				ülemused võivad teha kohatuid kommentaare oma alluvate õpetajate kohta
			Kommenteerimine ja märkuste tegemine	Tehakse märkusi

			Halvustamine	Kolleegi solvamine
				Üks koolitöötaja v töötajate grupp halvustab kõike, mida üks konkreetne töötaja/töötajate grupp teeb.
				halvustatakse klassijuhatajale klassi õpilasi
			Inimese peale karjumine	Kõige haigem olukord on siis, kui lastevanemad lubavad endale karjuda õpetaja peale
			Naeruvääristamine	Õpetaja töö naeruvääristamine õpilastele.
Mitteverbaalne agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on kasutanud erinevaid mõisteid seoses mitteverbaalse agressiooni/vägivallaga</i>	Rahulolematu näoilme, hääletoon	vastuseks on alati rahulolematu näoilme ja hääletoon	
Psühholoogiline agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus uuritav on kasutanud erinevaid mõisteid seoses psühholoogilise agressiooni/vägivallaga</i>	Vaimne vägivald	Kiusamine võib olla <u>vaimne</u> , väljenduda füüsilise ja sotsiaalse vägivallana.	
		Negatiivne emotsioon inimese suhtes	vastuseks on alati rahulolematu näoilme ja hääletoon, mis näitab tema <u>ärritust</u> selle kolleegi suhtes	
			Kui mõnele vanemale õpetajale keegi ei meeldinud, siis oli seda näha ja kuulda.	
		Toe puudumine	See tähendab ka <u>toetuse puudumist</u>	

				kellegi vältimine või teadlikult <u>koostöö mitte tegemine</u>
			Diskrimineerimine	Näiteks, kui on mingi diskrimineerimisolukord, kus õpetaja emakeel on näiteks vene keel, siis temaga ei taheta suhelda vms.
				Juhtkonnal olid oma lemmikud ja aineti oli kehtestatud õpetajate hierarhia.
			Info varjamine	varjatakse infot
			Arvamuse pealesurumine	Oma arvamuse pealesurumine
Kaudne agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad kaudset vägivalda/agressiooni</i>	Sotsiaalne vägivald		Kiusamine võib olla vaimne, väljenduda füüsilise ja <u>sotsiaalse vägivallana</u> .
		Sotsiaalne isoleerimine		See on olukord, kus avalikult demonstreeritakse sundkontaktist tulenevat <u>tagasilükkamist</u>
		Ignoreerimine		Mitte arvestamine kolleegi ignoreerimine
		Tagarääkimine		Kui teised täiskasvanud räägivad õpilastele, kui valesti õpetaja õpetab Sellega <u>märgatakse antud õpetajas kõiki ebaõnnestumisi ja nõrkusi</u> .
		Tõrjumine		Õpetajat justkui "pressitakse" kollektiivist välja

			Valetamine	Teine õpetaja <u>desinformeerib, valetab.</u>
	Küberkiusamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad küberkiusamist.</i>	Küberkiusamise vahend	Kui lapsevanemad kirjutavad üldises <u>jututuppa mõned</u> miinused õpetaja välimuse kohta kirjutavad õpetajale <u>posti teel</u> isiklikke kommentaare
	Töö raskendamine	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad töö raskendamist.</i>	Töö raskendamine	et teine õpetaja <u>ei saaks neid kasutada</u>
			Õpetaja autonoomsuse häirimine	Kolleegi <u>autonoomsuse häirimine</u>
Kiusamise olemus	Agressioon	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, kus on vastatud, et kiusamine on tahtlik.</i>	Agressiivne käitumine	Põhimõtteliselt sama agressiivne käitumine.
			Tahtlikkus	<u>Teadlikult</u> koostöö mitte tegemine või kellelegi <u>meelega</u> informatsiooni edastamata jätmine Kiusamine on <u>sihipärane</u> teise inimese privaatsuse/au/väärrikuse/piiride vmt rikkumine
	Tasakaalutus võimusuhetes	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad võimu tasakaalutust ohvri ja kiusaja vahelistes suhetes.</i>	Vähese kogemusega kolleeg	Olen kogenum, tean paremini, kui sa noor ja roheline
Kiusamise osapooled	Kiusaja	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla kiusaja</i>	Lapsevanem	(see tuleneb tavaliselt sellest, et <u>lapsevanemal</u> on ebaadekvaatne info).

		<i>rollis ja kuidas teda nimetatakse.</i>	Õpetaja	Õpetaja räägib õpilastele, et teine õpetaja ongi natukene imelik ja ei tasu lasta sellel ennast häirida
			Teine koolitöötaja	Üks koolitöötaja v töötajate grupp halvustab kõike, mida üks konkreetne töötaja/töötajate grupp teeb
			Juhtkond	Iganädalasel koosolekul ei julge keegi midagi öelda, sest kunagi ei tea, mida solvavat <u>direktor</u> selle peale ütleb
	Grupp kiusajaid	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad uuritavate vastuseid seoses kiusamises moodustunud kiusajate gruppidega.</i>	Grupp lapsevanemaid	pahandus <u>lapsevanematega</u> , kes nõudsid hinde 4 parandamist
			Teised koolitöötajad	Üks koolitöötaja v <u>töötajate grupp</u> halvustab kõike, mida üks konkreetne töötaja/töötajate grupp teeb
				ebakorrekne käitumine kahjuks võiks olla seotud ka <u>täiskasvanutega</u>
			Grupp juhtkonnaliikmeid	<u>ülemused</u> võivad teha kohatuid kommentaare oma alluvate õpetajate kohta
	Ohver	<i>Kategooria all on koodid, mis näitavad – kes võib olla ohvri rollis ja kuidas ohvrit nimetatakse.</i>	Teine koolitöötaja	Üks koolitöötaja v töötajate grupp halvustab kõike, mida <u>üks konkreetne töötaja/töötajate</u> grupp teeb
			Õpetaja	et teine <u>õpetaja</u> ei saaks neid kasutada

	Grupp ohvreid	<i>Kategooria alla kuuluvad koodid, mis iseloomustavad uuritavate vastuseid seoses kiusamises moodustunud ohvrите gruppidega.</i>	Teised koolitöötajad	Üks koolitöötaja v töötajate grupp halvustab kõike, mida üks konkreetne töötaja/ <u>töötajate grupp</u> teeb
			Õpetajad	Ülemused võivad teha kohatuid kommentaare oma alluvate <u>õpetajate</u> kohta
Ohvri tunnused	Ohvri tunnused	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad ohvri tunnuseid.</i>	Ohvril ei ole süüd	Kiusamise ohver ei ole kunagi süüdi.
			Ohver on süüdi	Kindel on aga et saksa keele õpetaja ei pääse kriitikast. Samuti on kindel, et direktor raudselt küsib talt midagi, et saaks siis kritiseerida
Kiusamise põhjus ja tagajärjed	Kiusamise põhjus	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusamise põhjust.</i>	Kiusaja domineerimine	iseenda võimsamana tundmiseks.
				See on olukord, kus avalikult demonstreeritakse <u>sundkontaktist</u> tulenevat tagasilükkamist ja ärritust
				survestatakse midagi ära tegema
	Kiusamise tagajärjed	<i>Kategooriasse on lisatud erinevad koodid, mis kirjeldavad kiusamise tagajärge.</i>	Hirm	Iganädalasel koosolekul <u>ei julge</u> keegi midagi öelda, sest kunagi ei tea, mida solvavat direktor selle peale ütleb
Keskkond, kus kiusamine aset leiab	Keskkond	<i>Kategoorias on välja toodud koodid, mis kirjeldavad kiusamise toimumise keskkonda.</i>	Kool	Minu õpetajate alguses, kui töötasin teises <u>koolis</u> , oli levinud kaebekultuur
			Avalikkus	See on olukord, kus <u>avalikult</u> demonstreeritakse <u>sundkontaktist</u> tulenevat

				tagasilükkamist ja ärritust
				Õpetaja töö naeruvääristamine <u>õpilastele.</u>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Valerija Juhnik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Kiusamise kirjeldus koolis õpetajate hinnangul, mille juhendaja on Kristi Kõiv, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Valerija Juhnik

15.05.2024